

Лекція 2. Мусульманська спільнота в Україні в радянській період

Питання для обговорення:

1. Звіти Уповноваженого у справах релігійних культів при Раді міністрів СРСР по УРСР про наявність мечетей і діючих мусульманських кладовищ. Перехід на нелегальне існування мусульманських громад у першій половині 1950-х рр.
2. Тенденція збільшення татарського населення України протягом 1926 – 1989 рр.: вихідці з Нижегородської, Казанської, Пензенської, Самарської та Саратовської губерній.
3. «Релігійний НЕП» середини 1920-х рр. Радянська кампанія хаджу 1927 р. «Хаджи-хане» в Одесі.
4. Закінчення «релігійної відлиги» у 1929 р. Закриття церков і молитовних будинків в районах округів з 1930 р. Закриття мечетей в Києві, Дніпрі, Миколаєві.
5. Лояльне ставлення німецької влади до мусульман за часів Другої Світової війни.
6. Ставлення радянської влади до мусульман як до колаборантів у 1950 – 1960-х рр.
7. Спроба кримських татар оселитися в Херсонській області на початку 1970-х рр. Державна політика 1970-х рр. на самоліквідацію ісламу і мусульманських традицій.
8. Збереження традицій у 1950-1980-х рр. в головних громадах волзьких татар Києва, Харкова, Запоріжжя, Дніпра, Одеси, Донбасу. Перша київська мусульманська громада 1989 р.

Література:

1. Брильов Д. В. Історія ісламу в Україні кінця XIX – початку XXI століть: дис. ... д-ра філософ. наук: 09.00.11; 09.00.14 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України. Київ, 2021. 408 с.
2. Якубович М. М., Кралюк П. М., Щепанский В. В. Татари Волині: історія, культура, контакти. Вінниця : Твори, 2018. 206 с.
3. Брильов Д. Українські мусульмани між релігією і політикою. Антропологія релігії: порівняльні студії від Прикарпаття до Кавказу. Київ: ДУХ і ЛІТЕРА, 2019. С. 311-351.
4. Брильова Д. Періодична преса поволзьких татар України: пам'ять, ідентичність, ностальгія. *Східний світ*. 2020. № 1. С. 77-88.

5. Данилов С. І. Регіональна ідентичність кримських татар і турків-месхетинців у Херсонській області. *Сходознавство*. 2017. № 80. С. 48-67.

6. Brylov D. Being a Minority: Muslim Minorities and Religious Education in Ukraine. *Religious Diversity at School: Educating for New Pluralistic Contexts*. Wiesbaden: Springer VS. 2021. P. 363-375.

7. Shestopalets D. Conversion to Islam in Ukraine: Preliminary Observations. *Східний світ*. 2019. № 4. С. 130-139.